

Katariina Sario/KEO-20
18.8.2014

Suomen keskeiset vammaisten oikeuksiin kehitysyhteistyössä liittyvät saavutukset vuosina 2011 – 2014

Tausta

Vuonna 2012 kehitysministeri Heidi Hautalan aloitteesta hyväksyttiin niin sanottu vammaisoikeuspaketti, *Vammaisoikeustyön vahvistaminen Suomen kehitysyhteistyössä*. Sen pohjalta Suomen vammaisoikeustyötä on vahvistettu. Hankkeiden valikoimaa ja vammaisdiplomatian rahoitusta on laajennettu siten, että rahoitus vammaisoikeustyön tukemiselle on tällä hetkellä **noin 10 miljoonaa euroa**. Rahoitus on kasvanut huomattavasti: vuonna 2011 Suomen tuki vammaishankkeille oli noin 6,6 miljoonaa euroa.

Helmikuussa 2012 hyväksytyn *Kehityspoliittisen toimenpideohjelman* mukaisesti Suomen kehitysyhteistyö on **ihmisoikeusperustaista** ja keskittyy erityisesti niin sanottujen **haavoittuvien ryhmien oikeuksien tukemiseen**. Suomen kehitysyhteistyön keskeiset toimintaa ohjaavat periaatteet ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, eriarvoisuuden vähentäminen ja syrjimättömyys. Suomen kehitysyhteistyön kolmesta **läpileikkaavasta** tavoitteesta **tasa-arvo** (gender equality) ja **epätasa-arvon vähentäminen** (reduction of inequality) tukevat erityisesti haavoittavassa asemassa olevien ihmisten ja ryhmien oikeuksien toteutumista ja erityistarpeiden huomioimista kaikessa kehitysyhteistyössä.

Vammaisten **oikeuksien valtavirtaistaminen kaikkeen toimintaan** on Suomen pääasiallinen toimintatapa, jolla vammaisten oikeuksia edistetään. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että Suomi on sitoutunut huomioimaan vammaisten oikeudet kaikkien hankkeiden sekä järjestöjen yleistukien suunnittelussa, toteutuksessa ja laadunvarmistuksessa.

Valtavirtaistamisen lisäksi Suomi tukee erityishankkeita, joilla keskitetysti tuetaan vammaisten oikeuksia. Suomen tuki vammaisoikeustyölle kanavoidaan 90 prosenttisesti kotimaisten vammais- ja kansalaisjärjestöjen, Abilis-säätiön sekä heidän kumppanijärjestöjensä kautta. Suomen painopistealueeksi on nostettu oikeus inklusiiviseen eli myös heikommassa asemassa olevat huomioon ottavaan opetukseen.

Keskeiset toimintatavat ja vaikuttamisen muodot tällä hallituskaudella

Monenvälinen yhteistyö

- Tuki **YK:n vammaisoikeuskumppanuusrahastolle UNPRPD:lle** (*UN Partnership on the Rights of Persons with Disabilities*)
  - Suomi on tällä hetkellä Australian jälkeen suurin UNPRPD:n rahoittaja. UNPRPD on kahdeksan eri YK-järjestön yhteenliittymä, johon kuuluvat UNDP, UNICEF, ILO, WHO, UN-DESA, OHCHR, UNESCO, UNFPA.
- **YK:n erityisraportoijan rahoitus** (*UN Special Rapporteur on Rights of Persons with Disabilities*)
  - Suomi on tällä hetkellä erityisraportoijan päärahoittaja 200 000 eurolla per vuosi. Rahat kanavoidaan UN-DESAn kautta. Nykyisen vammaisoikeusraportoijan Mr. Shuaib Chalklen'in kausi on päättymässä vuonna 2014. Vammaisoikeusraportoijan mandaatti on esitetty siirrettäväksi YK:n Sosiaalisen kehityksen toimikunnasta (CSocD) YK:n Ihmisoikeusneuvostoon (HRC) Geneveen; Suomi tukee siirtoa.
- Erityisraportoija on päättänyt käyttää loput Suomen tuesta **Afrikan vammaisfoorumin (African Disability Forum, ADF)** avajaistyöpajaan marraskuussa 2014 Addis Abebassa – Suomen UNPRPD:lle kanavoimaa tukea tullaan käyttämään ADF:n toiminnan rahoittamiseen kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana.

Kahdenvälinen yhteistyö

Suomi tulee Afrikan Unionin komission (AUC) vammaisoikeustyötä kahta kautta:

- Tuki **Afrikan unionin Vammaisten vuosikymmenen toimintaohjelman** (*African Continental Plan of Action, CPoA) on Disability*) kautta, sekä tulevan Afrikan vammaisten oikeuksien yleissopimuksen (*African Protocol on the Rights of Persons with Disabilities*) toiminnallistamiselle. Tukisumma on 500.000 euroa vuodessa.
- Tuki **African Disability Alliance (ADA) -sihteeristölle** noin 50.000 euroa vuosille 2012–2013.
- Valtaosa Suomen vammaisoikeustyöstä Afrikassa kanavoidaan suomalaisten vammais- ja kansalaisjärjestöjen sekä heidän afrikkalaisten kumppaneidensa kautta. Lisäksi monet Suomen suurlähetystöt Afrikassa tukevat kansallisia

vammaisjärjestöjä sekä kansallisten vammaislinjausten ja lainsäädännön kehittämisestä vastaavia viranomaisia. **Inklusiivista opetusta** tuetaan kahdenvälisen ohjelmien kautta muun muassa Etiopiassa, Nepalissa ja Mosambikissa.

- Suomi on myöntänyt 800.000 euroa International Disability Alliance – verkostolle vuosiksi 2014–2016.

Vammaisdiplomatia

Abilis-säätiön kautta Kalle Könkkölän johdolla vammaisalan osaamista ja erityisasiantuntijuutta ja kokemusta on hyödynnetty niin sanottuihin vammaisdiplomatia-aloitteisiin. Lisäksi viittomakielellä esiintyvän rap-artisti Signmarkin palveluja on käytetty monipuolisesti erilaisissa kansainvälisissä tapahtumissa. Vammaisdiplomatia-aloite on ollut keskeinen työkalu, jonka avulla Suomen näkyvyyttä globaaleissa aloitteissa ja keskusteluissa vammaisten ihmisoikeuksien parantamiseksi on pystytty vahvistamaan.

Transatlanttinen yhteistyö

Vammaisdiplomatia-aloitteen alla Suomi ja Yhdysvallat ovat tehneet vammaisasioissa hyvää yhteistyötä jo useamman vuoden ajan sekä tukeneet vammaisten ihmisoikeuksien edistämistä ennen muuta Afrikassa. Tukea on kanavoitu pääosin afrikkalaisten vammaisjärjestöjen kautta, mutta myös hallitusten ja Afrikan Unionin komission toimintakapasiteetin vahvistamisen muodossa.

Evaluointi

Arviointi opetus-sektorin inklusiivisuudesta Suomen kehitysyhteistyössä 2004–2013 on tekeillä, lopullinen raportti on aikataulusuunnitelman mukaan saatavilla maaliskuussa 2015. Lisäksi vammaisten oikeuksien kehittymistä seurataan ja arvioidaan osana normaaleja seuranta- ja raportointityökaluja mukaan lukien hankeseuranta, maaohjelmien seuranta sekä järjestöjen työn seuranta.

Koordinointi ministeriöiden ja järjestöjen välillä

Ulkoministeriön yhteydessä toimii kansainvälisen vammaispolitiikan koordinaatioryhmä, jonka jäsenenä on kansalaisjärjestöjä, tutkimuslaitoksia sekä ministeriöiden vammaisasioita hoitavia yksiköitä.

Henkilöresurssit

Ulkoministeriön Kehityspoliittinen osasto on vahvistanut sektorineuvonantajaresursseja liittämällä vammaisten oikeudet selväksi osaksi läpileikkaavien kysymysten tiimissä (KEO-20) toimivan neuvonantajan tehtäväkuvaa. Neuvonantaja toimii vammaisasioiden keskushenkilönä ulkoministeriössä ja sen Kehityspoliittisella osastolla.

Suomi hakee kahden vuoden rahoitusta UNHCR:n Disability Adviserille. Samoin haetaan rahoitusta OHCHR:n vammaisyksikössä toimivalle työntekijälle.

Vammaisyleissopimuksen CRPD:n kansallinen ratifiointi

Suomi on allekirjoittanut 13.12.2006 hyväksytyn vammaisten henkilöiden oikeuksista **tehdyn YK:n yleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan 30.3.2007**. Vuoden 2011 alussa tulivat voimaan yleissopimuksen edellyttämät kotikuntalakiin ja sosiaalihuoltolakiin tehdyt muutokset, joilla parannettiin vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia **valita kotikuntansa**. Seuraavia toimenpiteitä tarvitaan vielä:

- Yleissopimuksen ratifiointi edellyttää vammaisten henkilöiden **itsemääräämisoikeuteen** kohdistuvia rajoituksia koskevien säännösten uudistamista. Tätä koskeva **kokonaisuudistus on vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä**.
- **Hallitusohjelman mukaisesti tavoitteena on vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen ratifiointi kuluvan vaalikauden aikana**. Tarkoituksena on, että yleissopimuksen ratifiointiin yhteydessä **ratifioitaisiin myös valinnainen pöytäkirja**.